

Bruxelles, 4 februarie 2022
(OR. en)

5989/22

COH 7
SOC 65

NOTĂ DE ÎNSOȚIRE

Sursă:	Secretara Generală a Comisiei Europene, sub semnătura dnei Martine DEPREZ, Directoare
Data primirii:	4 februarie 2022
Destinatar:	DI Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, Secretarul General al Consiliului Uniunii Europene
Nr. doc. Csie:	COM(2022) 34 final
Subiect:	COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL REGIUNILOR cu privire la cel de-al 8-lea raport privind coeziunea: Coeziunea în Europa în perspectiva anului 2050

În anexă, se pune la dispoziția delegațiilor documentul COM(2022) 34 final.

Anexă: COM(2022) 34 final

Bruxelles, 4.2.2022
COM(2022) 34 final

**COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU,
COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL
REGIUNILOR**

**cu privire la cel de-al 8-lea raport privind coeziunea: Coeziunea în Europa în
perspectiva anului 2050**

{SWD(2022) 24 final}

**COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN,
CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI
COMITETUL REGIUNILOR**

**cu privire la cel de-al 8-lea raport privind coeziunea: Coeziunea în Europa în
perspectiva anului 2050**

1. INTRODUCERE

Pe baza analizei din cel de-al 8^{-lea} raport privind coeziunea, această comunicare prezintă principalele modificări la nivelul disparităților teritoriale din ultimul deceniu și modul în care politicile au afectat aceste disparități. Comunicarea subliniază potențialul tranziției verzi și al tranziției digitale ca noi factori determinanți ai creșterii în UE, dar susține că, în lipsa unor măsuri de politică adecvate, pot apărea noi disparități economice, sociale și teritoriale. La final, aceasta lansează un proces de reflecție cu privire la modul în care politica de coeziune ar trebui să evolueze pentru a răspunde acestor provocări și, în special, cu privire la modul în care se poate asigura că abordările localizate, pe mai multe niveluri și bazate pe parteneriat continuă să îmbunătățească coeziunea, valorificând totodată sinergiile și integrând obiectivele coeziunii în alte politici și instrumente.

2. COEZIUNEA ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ S-A ÎMBUNĂTĂȚIT, ÎNSĂ LACUNELE PERSISTĂ

Raportul privind coeziunea evaluează evoluția pe termen lung a disparităților regionale, dar abordează succint și efectele dramatice pe termen scurt ale pandemiei de COVID-19. Aceasta a avut un impact asimetric asupra regiunilor UE, reflectând capacități, restricții și structuri economice regionale în materie de asistență medicală diferite. Pandemia de COVID-19 a determinat deja creșterea cu 13 % (capitolul 1¹) a mortalității în UE, dar impactul de până acum este mai mare în regiunile mai puțin dezvoltate, unde mortalitatea a crescut cu 17 %². Pandemia a provocat cea mai gravă recesiune de după 1945, afectând în special sectoarele care depind de interacțiunea personală, cum ar fi turismul, și a modificat drastic locurile noastre de muncă, școlile și interacțiunile sociale, iar restricțiile de călătorie au avut un impact disproporționat asupra regiunilor de la frontieră.

Convergența a fost determinată de creșterea accentuată în regiunile mai puțin dezvoltate, dar avantajul costurilor reduse și randamentul investițiilor în infrastructură se pot diminua în timp.

¹ Capitolele menționate în prezenta comunicare sunt cele din documentul de lucru însoțitor al serviciilor Comisiei.

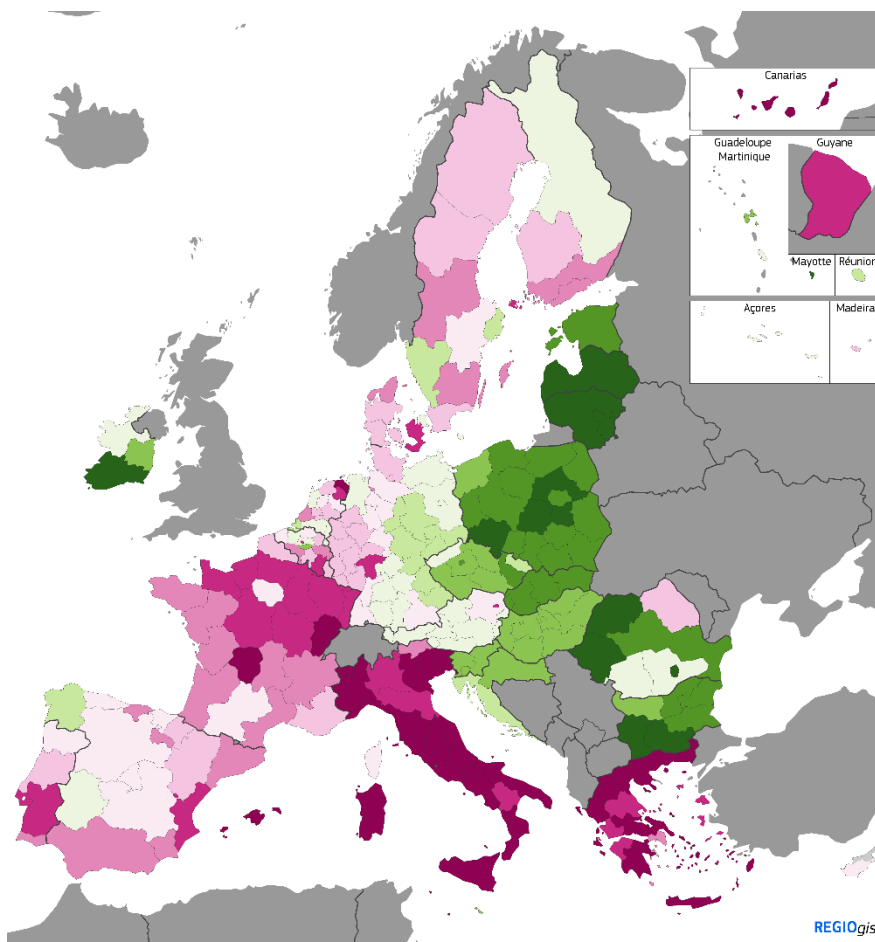
² Regiunile mai puțin dezvoltate au un nivel al PIB-ului care se situează la mai puțin de 75 % decât media UE, regiunile de tranziție având un PIB între 75 % și 100 %, iar regiunile mai dezvoltate peste 100 %.

Din 2001, regiunile mai puțin dezvoltate din estul UE au recuperat decalajul față de restul UE, ceea ce a dus la o reducere substanțială a decalajului PIB-ului pe cap de locuitor (harta 1). Ratele lor ridicate de creștere au fost generate de transformări structurale, în special de o reorientare a ocupării forței de muncă din sectorul agricol către sectoare cu o valoare adăugată mai mare. Unele dintre aceste regiuni s-au bazat pe investiții în infrastructură și pe costuri reduse pentru a promova creșterea economică. Cu toate acestea, randamentul investițiilor în infrastructură va scădea, iar avantajul costurilor reduse se va diminua dacă salariul real va crește mai repede decât productivitatea, în special în sectoarele comerciale. Pentru ca regiunile mai puțin dezvoltate să nu cadă într-o capcană a dezvoltării în viitor, acestea vor trebui să își consolideze sectoarele învățământului și al formării profesionale, să investească mai mult în cercetare și inovare și să îmbunătățească calitatea instituțiilor lor.

Mai multe regiuni cu venituri medii și mai puțin dezvoltate, în special din sudul UE, au înregistrat stagnare economică sau declin (harta 1), sugerând faptul că sunt blocate într-o capcană a dezvoltării³ (harta 2). Multe dintre acestea au fost afectate de criza economică și financiară din 2008 și fac eforturi să se redreseze de atunci. Creșterea pe termen lung va necesita reforme ale sectorului public, o forță de muncă mai calificată și o capacitate mai mare de inovare.

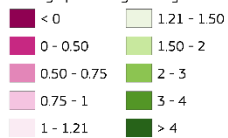
³ Se consideră că o regiune se află în capcană dacă creșterea sa economică a încetinit și este mai redusă decât creșterea la nivelul UE și/sau creșterea națională. Harta 2 indică regiunile care s-au aflat în majoritatea timpului sau frecvent în capcană între anii 2000 și 2019. În principal, regiunile marcate cu gri nu s-au aflat în capcană.

Harta 1

Growth of GDP/head, 2001-2019

Average percentage change on the preceding year

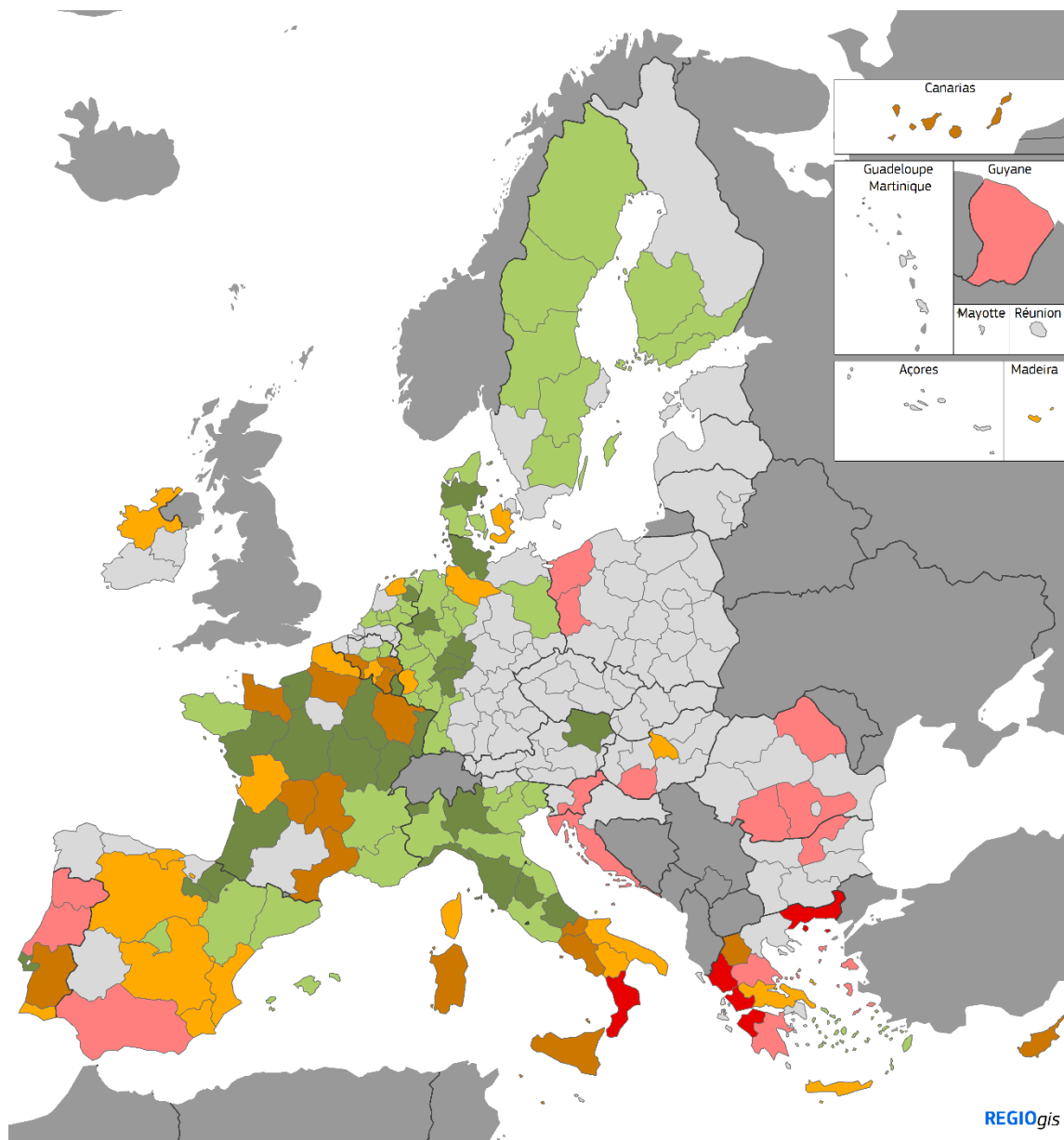

EU-27= 1.21
Source: DG REGIO based on JRC and Eurostat data

0 500 km

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

Harta 2

Number of years in a development trap during 2001-2019 by level of GDP per head in 2000

GDP/head (index EU-27=100) vs. years

< 75%, 10-14 years 75 - 100%, 10-14 years > 100%, 10-14 years

< 75%, 15-19 years 75 - 100%, 15-19 years > 100%, 15-19 years

less than 10 years in a development trap

Six capital regions have been merged with the surrounding regions to limit distortions in the GDP/head values.

Source: DG REGIO calculations based on JRC and Eurostat data

0 500 Km

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

Regiunile metropolitane ale capitalelor au înregistrat rezultate mai bune decât alte regiuni. Între 2001 și 2019, PIB-ul real pe cap de locuitor în regiunile metropolitane a crescut mai rapid decât în alte regiuni ale UE (capitolul 2). În sudul și estul UE, atât regiunile din jurul capitalelor, cât și alte regiuni metropolitane au înregistrat o creștere mai mare a PIB-ului și a ocupării forței de muncă pe cap de locuitor, ceea ce a condus la

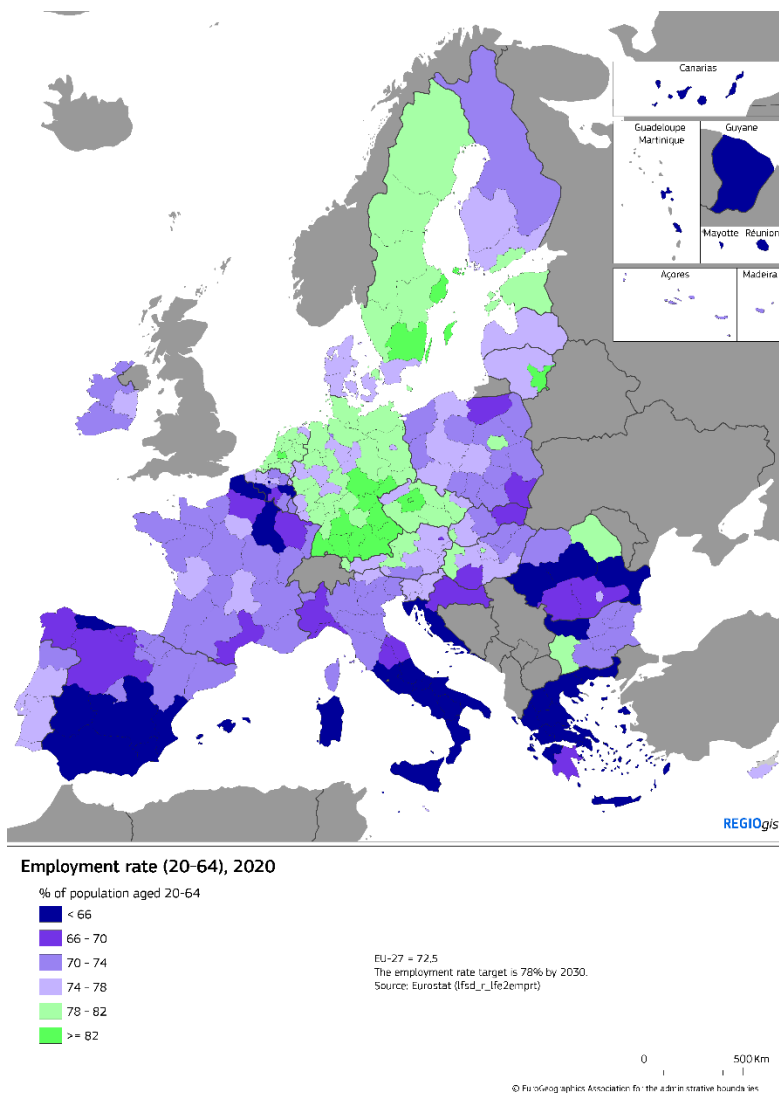
o concentrare tot mai mare a activității economice și a ocupării forței de muncă în aceste regiuni. Cu toate acestea, în nord-vestul UE, regiunile metropolitane și alte regiuni s-au dezvoltat într-un ritm similar, în timp ce numai regiunile din jurul capitalelor au înregistrat o creștere ușor mai rapidă.

S-au înregistrat progrese semnificative în ceea ce privește îmbunătățirea ocupării forței de muncă și a incluziunii sociale⁴, deși încă persistă provocări structurale majore.

Ocuparea forței de muncă a crescut, însă disparitățile regionale sunt mai semnificative decât înainte de 2008 (capitolul 5). Criza economică din 2008 a dus la o creștere semnificativă a disparităților regionale, atât în ceea ce privește rata ocupării forței de muncă, cât și rata șomajului. La nivelul UE, rata de ocupare a forței de muncă s-a redresat complet după criză, atingând în 2019 cea mai ridicată valoare a sa, și anume 73 % pentru persoanele cu vârste cuprinse între 20 și 64 de ani. După 2008, disparitățile regionale s-au diminuat, dar au rămas mai mari decât înainte de criza economică. Ratele de ocupare a forței de muncă în regiunile mai puțin dezvoltate rămân cu mult sub cele din regiunile mai dezvoltate (harta 3).

⁴ A se vedea dimensiunea regională a tabloului de bord social <https://ec.europa.eu/eurostat/web/european-pillar-of-social-rights/indicators/data-by-region>.

Harta 3

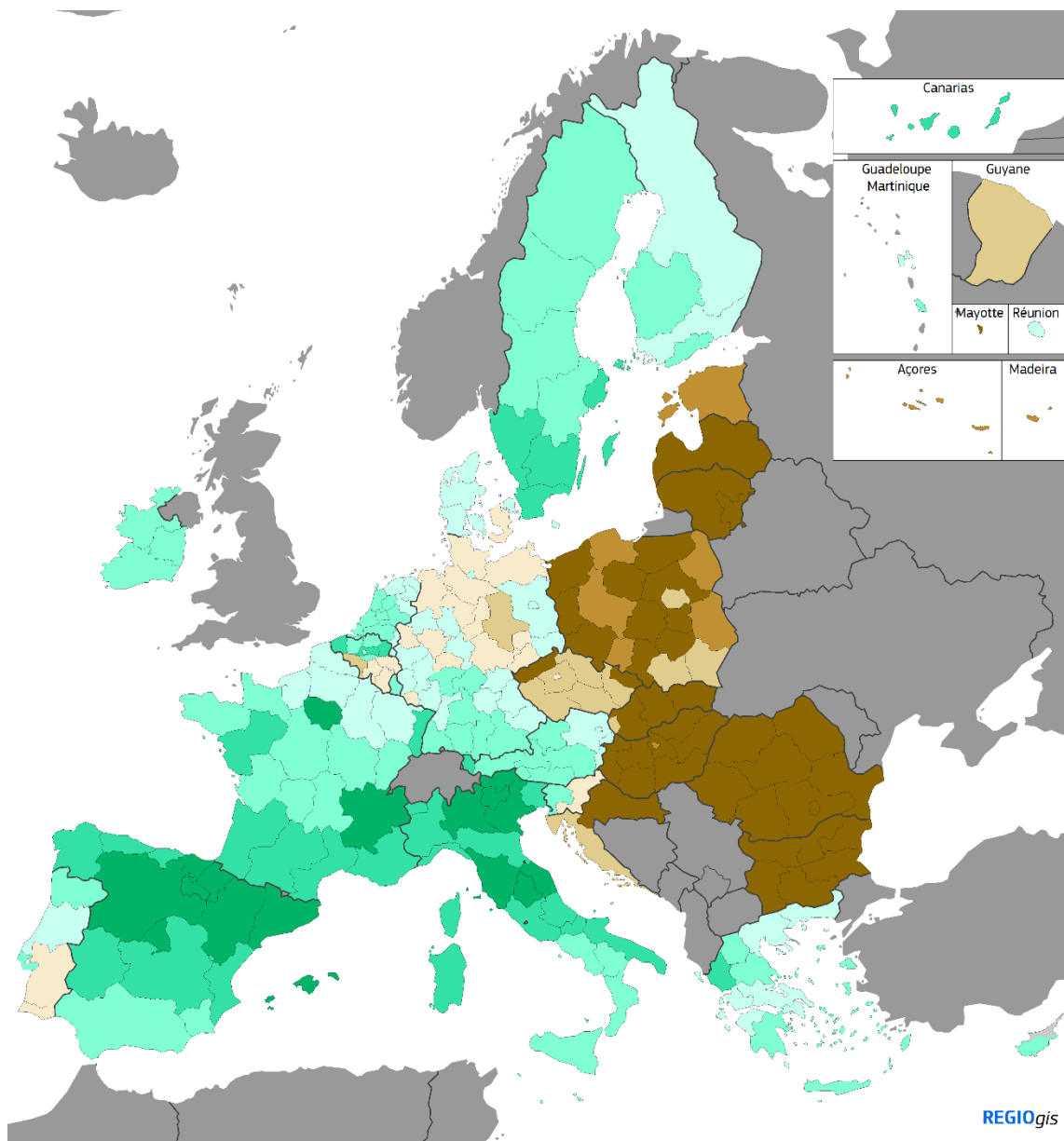

Reducerea disparităților regionale în materie de ocupare a forței de muncă necesită o creștere mai importantă a ocupării forței de muncă și o reducere a disparității de gen. În regiunile mai puțin dezvoltate, disparitatea de gen în ceea ce privește ocuparea forței de muncă este aproape dublă față de cea din regiunile mai dezvoltate (17 puncte procentuale comparativ cu 9 puncte procentuale). În general, femeile din regiunile mai puțin dezvoltate sunt mai susceptibile de a fi dezavantajate în comparație cu bărbații din aceeași regiune și mai puțin susceptibile de a avea un nivel ridicat de performanță comparativ cu femeile din alte regiuni.

Numărul persoanelor expuse riscului de sărăcie și de excluziune socială a scăzut cu 17 milioane între 2012 și 2019, în principal datorită scăderii numărului de persoane afectate de deprivare materială severă în statele membre din est. Atingerea obiectivului UE de reducere, până în 2030, a numărului de persoane expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială cu cel puțin 15 milioane necesită menținerea ratei actuale de reducere a sărăciei în următorul deceniu. În 2020 însă, pandemia a dus la creșterea numărului de persoane expuse riscului de sărăcie și de excluziune socială cu 5 milioane.

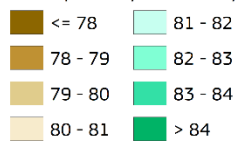
Disparitățile în materie de sănătate s-au redus. Speranța de viață a crescut mai rapid în regiunile mai puțin dezvoltate în ultimul deceniu față de alte regiuni. Însă, comparativ cu media UE din multe regiuni estice, speranța de viață este în continuare scăzută (harta 4). În 2020, pandemia a redus speranța de viață în aproape toate statele membre, dar este probabil ca această situație să fie temporară (capitolul 1). Pandemia a evidențiat și diferențele regionale în ceea ce privește capacitatea sectorului medical.

Harta 4

Life expectancy, 2019

Life expectancy at birth in years

EU-27 = 81.3
Source: Eurostat (demo_r_mlifexp)

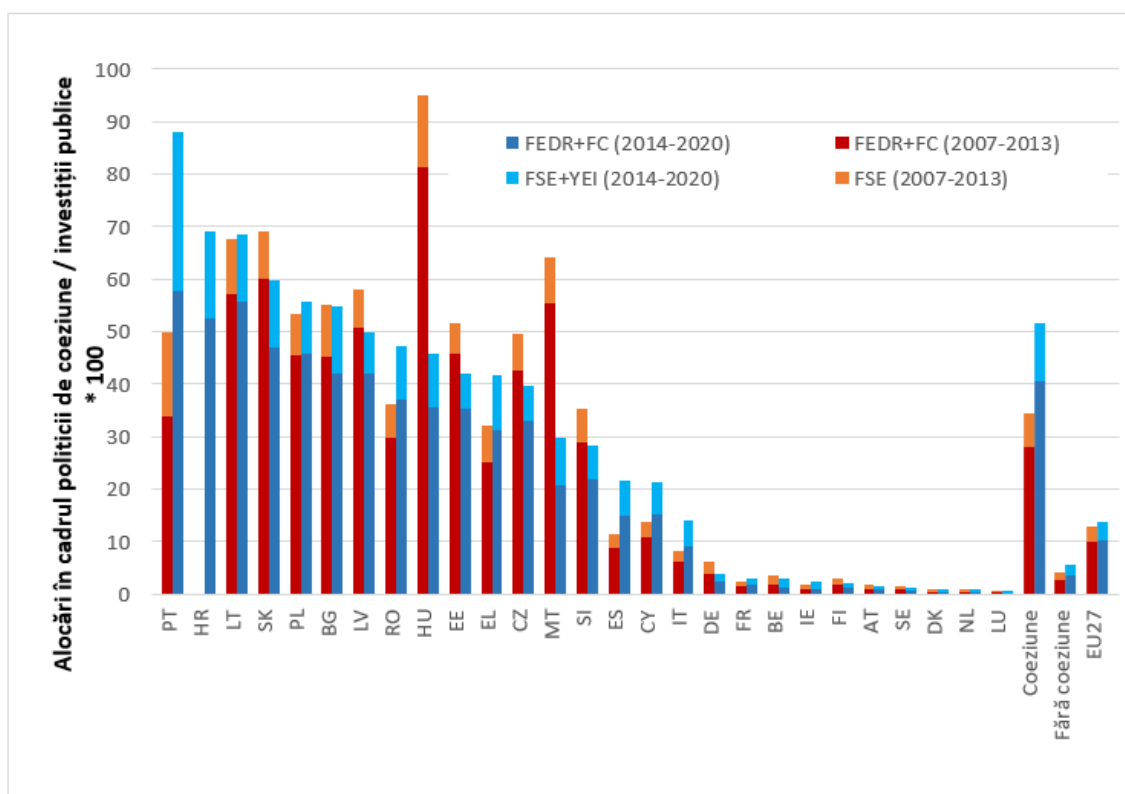
© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

Politica de coeziune a contribuit la reducerea disparităților.

Modelarea economică indică faptul că, în 2023, PIB-ul pe cap de locuitor va fi cu 2,6 % mai mare în regiunile mai puțin dezvoltate, datorită sprijinului acordat prin politica de coeziune în perioada 2014-2020. Acest model arată și faptul că decalajul dintre PIB-ul pe cap de locuitor în regiunile care reprezintă decilii superiori și inferioari va scădea cu 3,5 % (capitolul 9).

În urma contracției investițiilor publice naționale determinate de criza economică și financiară, **politica de coeziune a devenit o sursă mai importantă de investiții** (capitolul 8). În țările beneficiare ale fondurilor de coeziune, finanțarea pentru coeziune a crescut de la echivalentul a 34 % din totalul investițiilor publice în perioada de programare 2007-2013 la 52 % în perioada de programare 2014-2020 (figura 1). În lipsa politicii de coeziune, reducerea investițiilor publice ar fi fost mai semnificativă în aceste țări.

Figura 1: Alocările prin politica de coeziune în raport cu investițiile publice, 2007-2013 și 2014-2020

Politica de coeziune a reacționat rapid la criza provocată de pandemia de COVID-19 prin mobilizarea de fonduri suplimentare, făcând eligibile cheltuielile pentru răspunsul la criză și permițând rate de cofinanțare mai ridicate. Acest lucru a ajutat statele membre și regiunile să reacționeze la criză. Politica de coeziune ar trebui însă să revină acum la misiunea sa principală de reducere a disparităților regionale și de promovare a dezvoltării regionale pe termen lung.

3. VECTORII DETERMINANȚI AI CREȘTERII REGIONALE TIND SĂ STIMULEZE COEZIUNEA

Investițiile în infrastructură, competențe, inovare și guvernanță au continuat să stimuleze convergența în ultimii ani. Cu toate acestea, încă există lacune și mulți factori determinanți ai creșterii rămân concentrați în regiunile mai dezvoltate și în zonele urbane. Cercetările recente arată că eficacitatea acestor investiții depinde de o combinație adecvată a investițiilor specifice fiecărei regiuni și a cadrului instituțional și macroeconomic adecvat.

În perioada de programare 2014-2020, aproape jumătate dintre investițiile din cadrul politicii de coeziune au sprijinit infrastructura, în mare parte datorate nevoilor din estul UE. Acest lucru a contribuit la reducerea decalajului de performanță în ceea ce privește transportul rutier în estul UE și **la eliminarea acestuia în sudul UE** (capitolul 4). Aceste investiții au îmbunătățit și performanța feroviară în sudul și estul UE. Cu toate acestea, încă este nevoie de mai multe investiții în estul UE, în special pentru a sprijini trecerea la o economie neutră din punctul de vedere al emisiilor de dioxid de carbon.

Accesul de bază la banda largă este aproape universal în UE, dar conexiunile de foarte mare viteză sunt disponibile doar pentru doi din trei locuitori din mediul urban și pentru unul din șase locuitori din mediul rural (capitolul 4). Investițiile exclusiv în infrastructura de transport și TI nu duc în mod automat la rate mai mari ale creșterii. Acestea trebuie să fie însoțite de politici care asigură un mediu favorabil pentru ca întreprinderile să crească și să ajute lucrătorii să acceseze noi oportunități de ocupare a forței de muncă în toate regiunile.

Investițiile suficiente în protecția mediului, energia curată și furnizarea de servicii conexe sunt esențiale pentru a asigura sustenabilitatea, competitivitatea și calitatea vieții pe termen lung. **Poluarea aerului și a apei a fost redusă, dar rămâne în continuare prea ridicată în multe regiuni mai puțin dezvoltate.** Poluarea aerului cauzată de particulele fine în suspensie este ridicată în multe regiuni estice. În UE, acest tip de poluare este responsabil de aproximativ 400 000 de decese premature pe an. Concentrațiile de ozon rămân prea ridicate în multe regiuni sudice. Epurarea apelor uzate s-a îmbunătățit în întreaga UE, dar încă sunt necesare mai multe investiții în multe regiuni mai puțin dezvoltate și regiuni de tranziție, pentru a proteja și îmbunătăți calitatea apei (capitolul 3).

Dotarea cu competențe este distribuită în mod inegal și concentrată în regiunile mai dezvoltate și, în special, în regiunile din jurul capitalelor. Regiunile mai puțin dezvoltate se situează cu mult în urma regiunilor de tranziție și a regiunilor mai dezvoltate în ceea ce privește învățământul terțiar, învățarea pe tot parcursul vieții și competențele digitale. În pofida îmbunătățirilor la nivelul UE, decalajele dintre regiuni au rămas mari. Atunci când mulți lucrători nu au studii secundare, eliminarea decalajelor de productivitate devine mai dificilă. Nivelul de instruire și nivelul de competențe prezintă și ele un decalaj semnificativ între mediul urban și cel rural. Locuitorii din mediul urban sunt mai

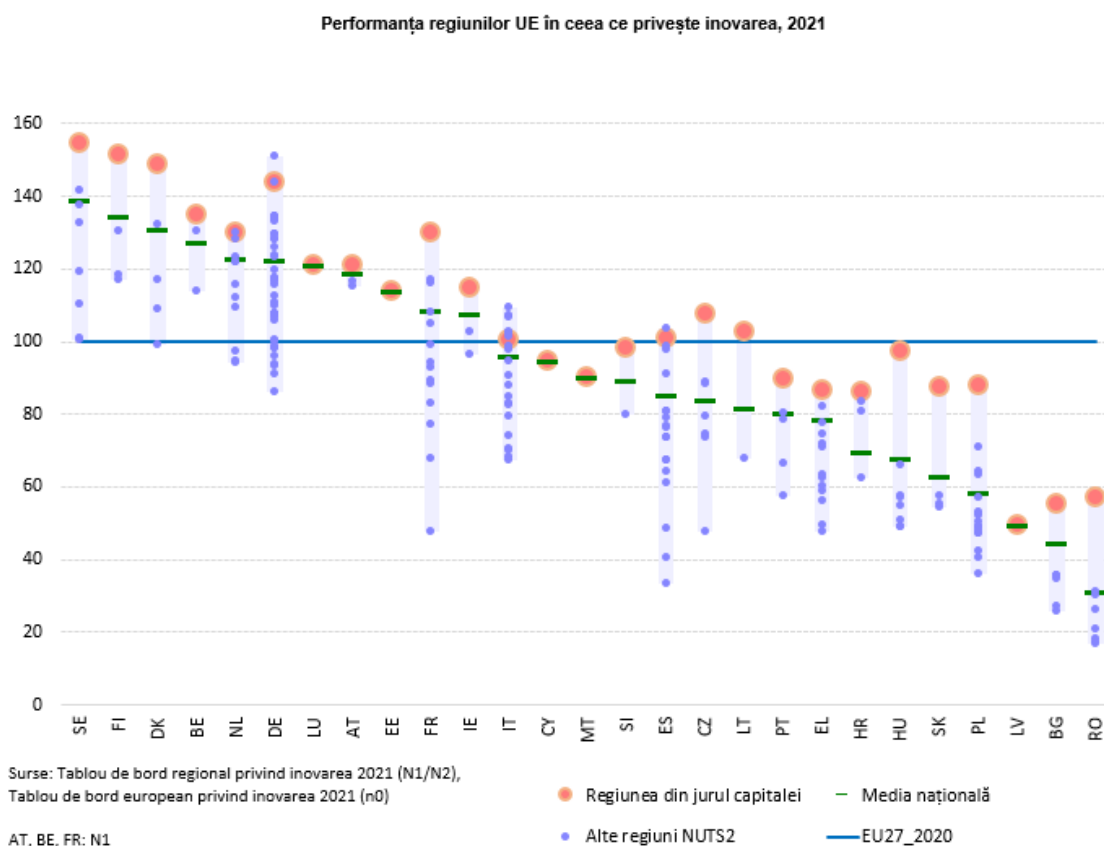
predispuși decât locuitorii din mediul rural să aibă o diplomă universitară, să participe la cursuri de formare și să aibă bune competențe digitale.

Antreprenoriatul este esențial pentru creștere, dar tinde să se concentreze în orașele mai mari. Îndeosebi, noile întreprinderi sunt importante pentru diversificarea activităților economice și crearea de locuri de muncă în regiunile cu o creștere economică scăzută. Recomandarea privind un sprijin activ eficace pentru ocuparea forței de muncă (EASE)⁵ în urma crizei provocate de pandemia de COVID-19 subliniază modul în care perfecționarea, recalificarea și sprijinul antreprenorial pot promova tranziții incluzive de la un loc de muncă la altul, ținând seama de contextul regional.

Inovarea este principalul factor determinant al creșterii economice regionale pe termen lung, dar **decalajul regional în materie de inovare în Europa s-a adâncit**. Deși unele state membre au înregistrat progrese semnificative în ceea ce privește recuperarea decalajului, multe regiuni, inclusiv din statele membre mai dezvoltate, au rămas în urmă la acest capitol (figura 2). Situația se datorează nu doar lipsei de investiții în C&D, ci și deficiențelor de la nivelul ecosistemelor regionale de inovare. O mai bună difuzare a inovării la nivel național și regional poate ajuta regiunile mai puțin dezvoltate și regiunile de tranziție să recupereze decalajul. Strategiile de specializare inteligentă, care au fost introduse în politica de coeziune pentru 2014-2020, pot contribui la eliminarea acestui decalaj, dar vor trebui să se concentreze mai mult pe potențialul regional.

⁵ Recomandarea Comisiei referitoare la un sprijin activ eficace pentru ocuparea forței de muncă în urma crizei provocate de pandemia de COVID-19 (EASE) – C(2021) 1372, 4.3.2021.

Figura 2: Decalajul regional în materie de inovare în Europa 2021

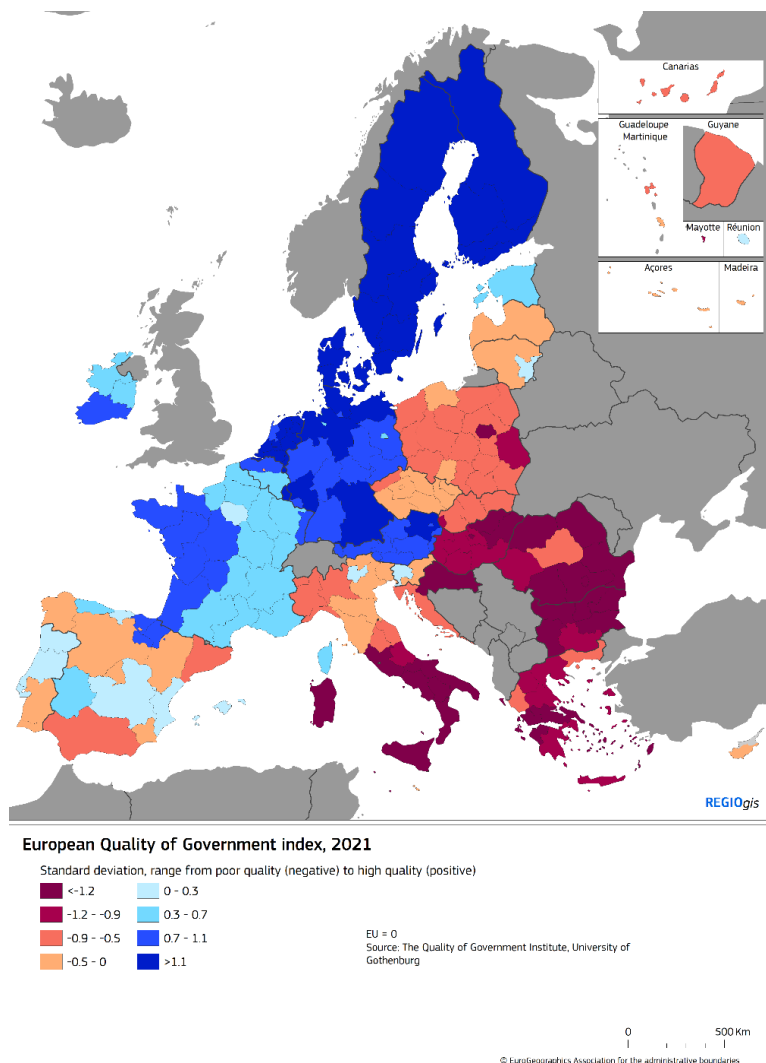

Acest decalaj în materie de inovare este exacerbat **de nivelul redus al inovării și de propagarea limitată a capitalului uman în ceea ce privește legăturile comerciale internaționale și lanțurile valorice** din multe regiuni mai puțin dezvoltate și de tranziție. În pofida investițiilor străine directe (ISD) și a exporturilor adesea semnificative, multe regiuni nu reușesc să valorifice beneficiile pentru întreprinderile și lucrătorii locali. Adoptarea lentă a tehnologiilor digitale, a practicilor manageriale și a tehnologiilor industriale 4.0 în întreprinderi și în sectorul public înseamnă că multe regiuni nu sunt pregătite să profite de noile oportunități și sunt vulnerabile la o posibilă relocalizare pe măsură ce lanțurile valorice evoluează.

Guvernanța în UE se îmbunătățește în mare parte, dar încă există decalaje între statele membre și în interiorul acestora (harta 5⁶) (capitolul 7). Îmbunătățirea instituțiilor poate contribui la investiții mai eficiente, la niveluri mai ridicate de inovare și antreprenoriat, care sunt esențiale pentru creșterea economică pe termen lung. Toate statele membre și-au îmbunătățit mediul de afaceri, dar încă înregistrează variații semnificative. Eficacitatea sistemului judiciar diferă și ea de la un stat membru la altul, iar în câteva state membre statul de drept s-a deteriorat de-a lungul timpului.

⁶ Indicele se bazează pe un studiu regional care măsoară calitatea serviciilor locale de poliție, învățământ și sănătate, precum și corupția, nepotismul și discriminarea în ceea ce privește furnizarea acestor servicii.

Harta 5

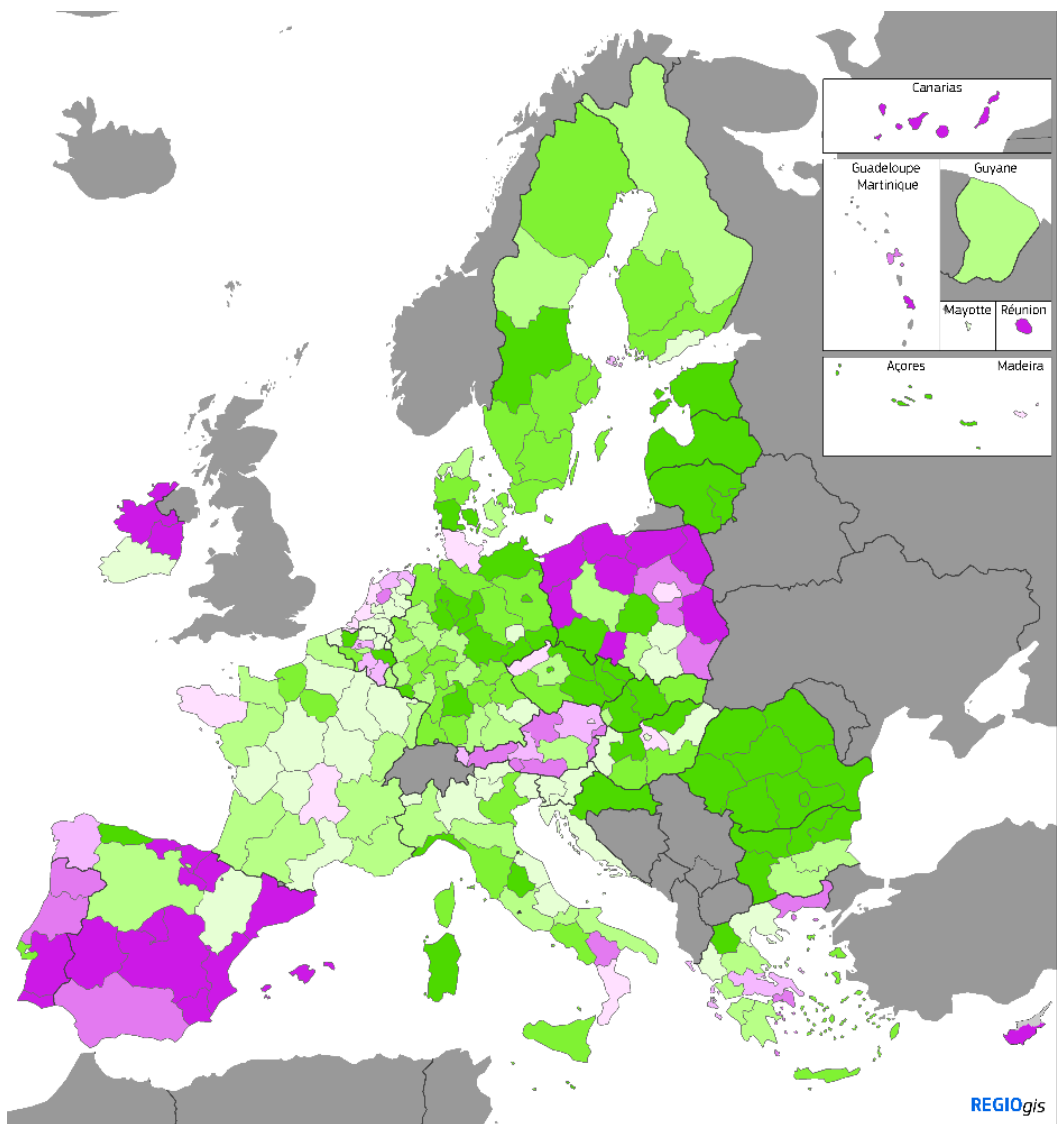
Rolul și capacitatea administrațiilor subnaționale în dezvoltarea economică rămân inegale, deși sunt responsabile de cea mai mare parte a investițiilor publice, în special în ceea ce privește tranziția energetică și adaptarea la schimbările climatice (capitolul 8). Politicile localizate sunt deosebit de importante în țările cu disparități economice interne semnificative. Autonomia locală și regională s-a extins treptat în țările beneficiare ale fondurilor de coeziune în ultimele decenii, dar ritmul rămâne mai scăzut decât în restul UE. Întrucât gestionarea programelor politicii de coeziune reprezintă o provocare pentru regiunile cu o autonomie redusă și cu mai puțină experiență în realizarea de investiții publice, politica de coeziune a contribuit la consolidarea capacității administrative și la punerea în aplicare a strategiilor de dezvoltare regională, în special prin intermediul instrumentelor teritoriale și al cooperării în cadrul zonelor funcționale.

4. NOI OPORTUNITĂȚI DE CREȘTERE ECONOMICĂ, DAR ȘI RISCURI DE NOI DISPARITĂȚI

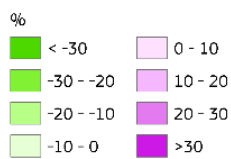
În următorii 30 de ani, creșterea economică a UE va fi determinată de tranziția verde și de cea digitală. Acestea vor aduce noi oportunități, dar vor necesita schimbări structurale semnificative, susceptibile să creeze noi disparități regionale. Dacă este ignorată, tranziția demografică poate submina atât coeziunea, cât și creșterea economică. Modul în care sunt gestionate aceste tranziții va determina dacă toate regiunile și cetățenii, indiferent unde locuiesc, vor putea beneficia de aceste tranziții. Fără o viziune teritorială clară asupra modului în care aceste procese vor fi gestionate și fără o punere în aplicare ambițioasă a Pilonului european al drepturilor sociale, un număr tot mai mare de persoane ar putea simți că vocile lor nu sunt auzite și că impactul asupra comunităților lor nu este luat în considerare, ceea ce ar putea alimenta nemulțumirea în legătură cu democrația. Pentru a pregăti Europa să facă față acestor provocări, este esențial să se promoveze tranzițiile de la un loc de muncă la altul către sectoarele verzi și digitale și să se reducă lipsa aferentă de competențe, astfel cum se propune în recomandarea EASE.

Tranziția verde și, în special, obiectivele unei economii circulare și neutre din punctul de vedere al emisiilor de dioxid de carbon vor transforma economiile noastre. Acest lucru va stimula ocuparea forței de muncă în sectoare precum energia din surse regenerabile, reciclarea, proiectarea, renovarea și serviciile de ecosistem, dar poate afecta în mod negativ sectoarele care trebuie să își reducă emisiile și regiunile în care sunt amplasate acestea (hărțile 6 și 7). Capitalul natural din regiunile rurale poate stimula crearea de locuri de muncă în gestionarea serviciilor de ecosistem și în sectorul energiei din surse regenerabile. Impactul social al obiectivului UE de a fi neutră din punct de vedere climatic până în 2050 va fi, prin urmare, diferit de la o regiune la alta și poate fi mai mare în regiunile cu rate ridicate ale sărăciei. Aceasta va necesita sprijinul unor instrumente de politici cum ar fi Fondul pentru o tranziție justă.

Harta 6

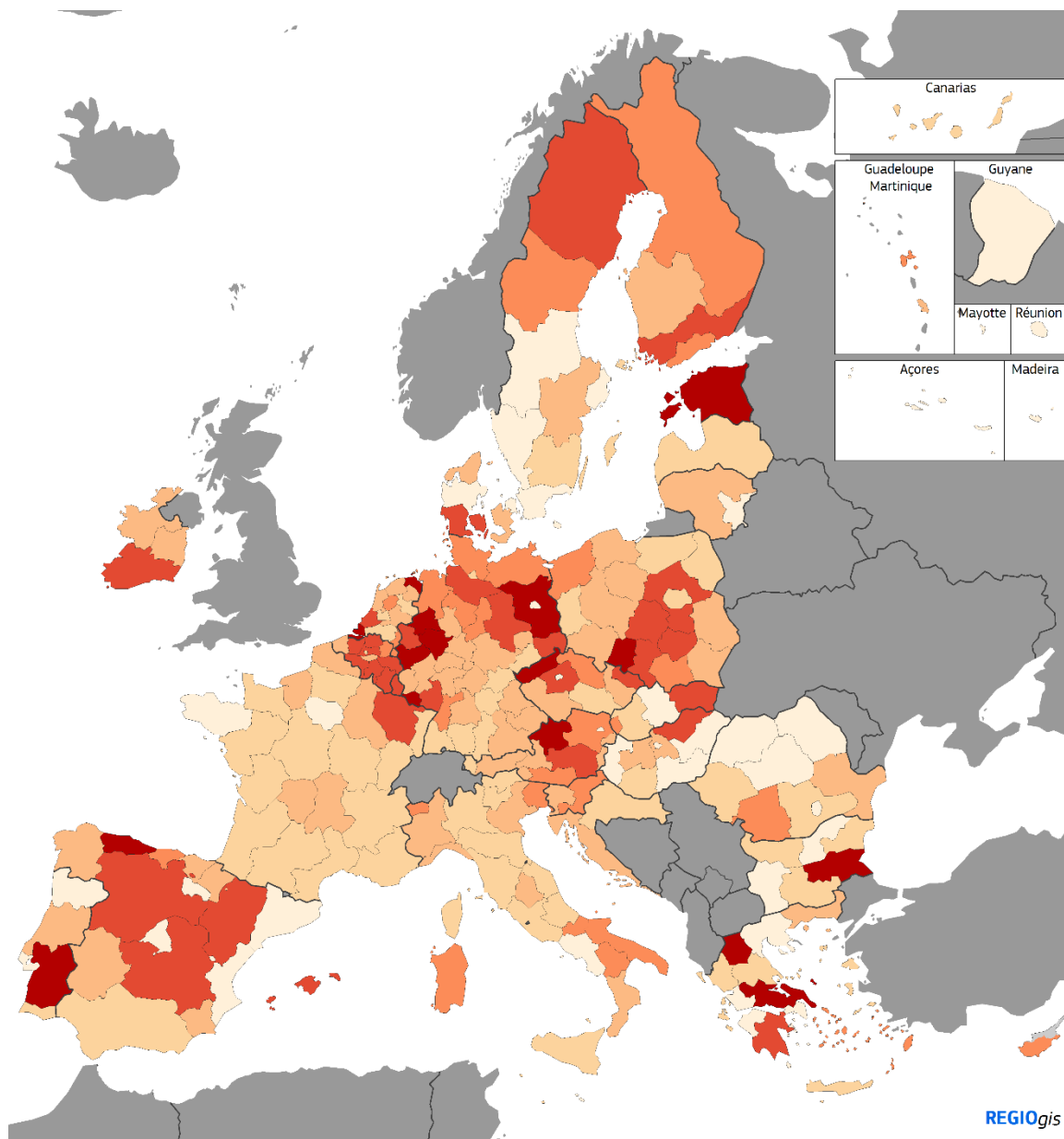
Change in total CO2 emissions from fossil fuels between 1990 and 2018

Source: JRC-EDGAR gridded CO2 data

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

CO2 emissions from fossil fuels per head, 2018

- tCO2 per head
- <= 4.5
 - 4.5 - 6.0
 - 6.0 - 8.0
 - 8.0 - 10.0
 - 10.0 - 15.0
 - > 15.0

EU-27 = 7.2
Source: Crippa e.a. (2019)

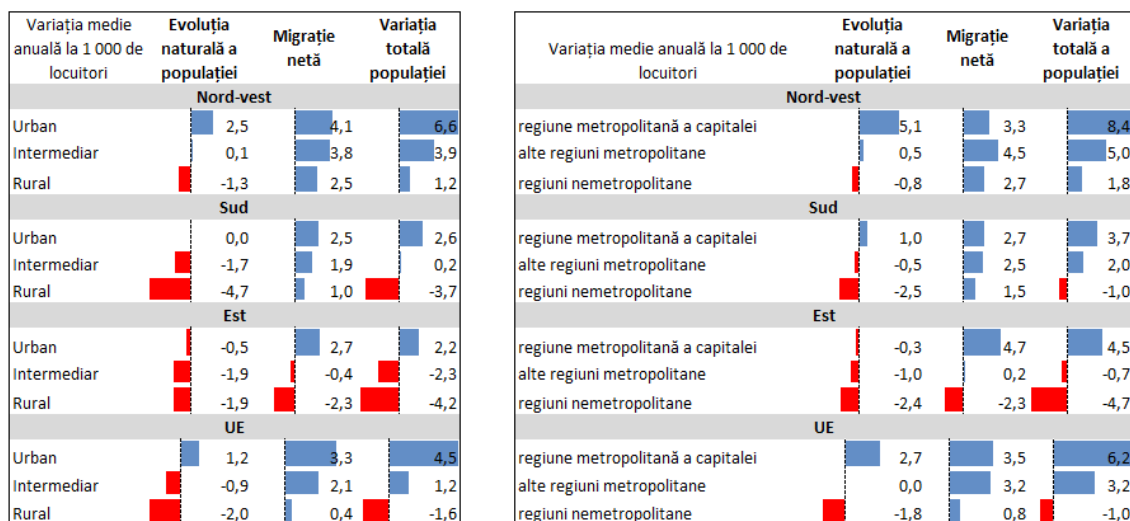
0 500 km

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

Tranziția digitală avansează în ritm diferit în întreaga Europă. Finalizarea sa va necesita extinderea accesului la internet de foarte mare viteză, stimularea competențelor digitale și investiții în echipamente informatice. Aceasta va aduce beneficii zonelor rurale, deoarece conexiunile lor la internet tind să fie lente, iar competențele lor digitale se situează sub medie. Un acces mai rapid la internet va permite unui număr mai mare de persoane să lucreze de acasă, va îmbunătăți accesul la serviciile online, inclusiv la formare, sănătate și comerțul electronic, și poate încuraja mai mulți prestatori de servicii să părăsească principalele centre urbane. Statele membre mai puțin dezvoltate vor beneficia mai mult de pe urma acestei tranziții, deoarece întreprinderile lor rămân în urmă în ceea ce privește utilizarea tehnologiilor digitale, a comerțului electronic și a activităților economice electronice.

Schimbările demografice, în principal îmbătrânirea, vor afecta toate regiunile, dar în primul rând regiunile rurale. Se preconizează că, în următorul deceniu, populația cu vârsta de cel puțin 65 de ani va crește cu peste 25 % în una din cinci regiuni. Se preconizează că populația în vârstă de muncă va scădea cu peste 10 % în una din patru regiuni. Se preconizează că populația cu vârsta sub 20 de ani va scădea cu peste 10 % în una din trei regiuni. În ansamblu, se preconizează că ponderea populației care trăiește într-o regiune cu populația în scădere va crește de la 34 % la 51 % între 2020 și 2040 (capitolul 6). Regiunile rurale sunt afectate în mod deosebit, deoarece populația lor este deja în scădere (figura 3). Aceste tendințe pot afecta potențialul de creștere, dezvoltarea competențelor și accesul la servicii.

Figura 3: Evoluția naturală a populației, migrația netă și variația totală a populației în funcție de tipologia regională urban-rurală și de tipul de regiune metropolitană în cursul anilor 2010-2019

În ultimii ani, unele locuri din Europa s-au confruntat cu oportunități economice, cu mobilitate socială și cu o calitate a vieții reduse sau în declin. Acest declin economic pe termen lung a alimentat o nemulțumire din ce în ce mai mare în rândul cetățenilor. Conform sondajelor Eurobarometru, este mai probabil ca locuitorii din mediul rural să creadă că vocea lor nu contează și să nu aibă încredere în UE. Cu toate acestea, cetățenii au mai multă încredere în administrațiile regionale și locale decât în autoritățile naționale

sau de la nivelul UE. Pentru a răspunde acestor preocupări, tranziția verde și cea digitală ar trebui să fie echitabile și juste, gestionate într-un mod favorabil incluziunii și dezvoltate în parteneriate cu administrațiile regionale și locale.

5. PROVOCĂRI PENTRU POLITICA DE COEZIUNE

Raportul de analiză prospectivă strategică⁷ evidențiază ca tendințe majore schimbările climatice și alte provocări legate de mediu, hiperconectivitatea digitală și transformările tehnologice, presiunea asupra democrației, schimbările în ordinea mondială și demografia. În ultimele două decenii, politica de coeziune a redus disparitățile economice, sociale și teritoriale. Cu toate acestea, tranzițiile majore verzi, digitale și demografice pot crea noi disparități, pot crește cerințele pentru autoritățile naționale și locale, pot alimenta nemulțumirea populară și pot exercita presiuni asupra democrațiilor. Aceste provocări vor afecta și alte țări dezvoltate. Schimburile la nivel de politici cu alte țări interesate ar putea alimenta în continuare dezbaterile noastre privind politicile de urmat.

Cum poate politica de coeziune, împreună cu alte politici ale UE, să abordeze aceste noi provocări? Cetățenii Europei trebuie să aibă încredere în viitorul lor, indiferent unde locuiesc. Politica de coeziune poate insufla încredere cetățenilor europeni în trei moduri: în primul rând, oferind regiunii lor o perspectivă economică pozitivă; în al doilea rând, răspunzându-le la preocupările legate de calitatea vieții lor, de oportunitățile de angajare și incluziune socială și, în al treilea rând, garantând o repartizare echitabilă a costurilor și beneficiilor legate de noile provocări. Acest lucru se poate realiza prin identificarea celor mai bune metode de abordare a acestor noi factori determinanți ai disparităților, prin consolidarea rolului regiunilor și prin luarea în considerare a impactului teritorial al politicilor orizontale ale UE. În conformitate cu obiectivul de convergență socială ascendentă al Pilonului european al drepturilor sociale, ar trebui lansată o amplă dezbateră de orientare în cadrul acestor rubrici, pentru a contribui la elaborarea politicii după 2027.

Abordarea noilor factori determinanți ai disparităților prin:

- **asigurarea unei tranziții echitabile.** Trecerea la o economie circulară și neutră din punctul de vedere al impactului asupra climei, protejarea mediului nostru, refacerea cadrului natural și reducerea poluării vor genera numeroase beneficii, dar costurile acestor acțiuni trebuie repartizate în mod echitabil. Mecanismul pentru o tranziție justă ar putea fi extins pentru a aborda costurile sociale ale atenuării schimbărilor climatice și ale adaptării la acestea, precum și alte provocări de mediu, inclusiv printr-o mai bună anticipare a schimbărilor structurale, combaterea sărăciei, investiții în competențe și colaborarea strânsă cu partenerii sociali și cu actorii societății civile de la toate nivelurile teritoriale;

⁷ https://ec.europa.eu/info/strategy/strategic-planning/strategic-foresight/2021-strategic-foresight-report_ro.

- **consolidarea rezilienței și a capacității de reacție la șocurile asimetrice.** Pandemia subliniază necesitatea ca politica de coeziune să poată reacționa la șocuri neprevăzute, legate în special de globalizare și de schimbările tehnologice. Regiunile puternic dependente de câteva sectoare comerciale de producție sau de servicii de nișă sunt deosebit de vulnerabile. Diversificarea activității economice, în special în ceea ce privește tranziția digitală în combinație cu politicile localizate, cum ar fi strategiile de specializare inteligentă, poate ajuta regiunile să devină mai productive și mai puțin vulnerabile la șocuri;
- **sprijinirea regiunilor pentru a răspunde schimbărilor demografice.** Întreprinderile vor trebui să se adapteze la o forță de muncă în scădere, recrutând mai mult din grupuri cu rate mai scăzute de ocupare a forței de muncă, cum ar fi tinerii, femeile și migranții din afara UE, și investind mai mult în inovare, în tehnologiile de economisire a forței de muncă și de creștere a factorilor de producție, precum și în învățarea în rândul adulților, în special în rândul lucrătorilor mai în vârstă și slab calificați, ceea ce ar contribui la atingerea obiectivului Summitului de la Porto⁸. Școlile primare și secundare vor trebui să se adapteze la numărul mai mic de elevi, în timp ce alte servicii publice și de asistență medicală vor trebui să deservească un număr din ce în ce mai mare de rezidenți în vârstă;
- **abordarea presiunii exercitate asupra democrației și a valorilor acesteia.** Instrumentele teritoriale de implicare a actorilor locali din orașe mari, orașe mici, zone rurale, zone costiere și insule, precum și abordarea de tip parteneriat din politica de coeziune, pot contribui la reducerea presiunii exercitate asupra democrației prin creșterea gradului de asumare a politicilor europene. Cooperarea teritorială poate crea noi comunități de interes comun și poate sprijini furnizarea vizibilă de bunuri publice la diferite niveluri teritoriale.

Consolidarea rolului regiunilor în construirea viitorului Europei prin:

- **crearea de noi perspective economice pentru regiunile mai puțin dezvoltate și periferice.** Regiunile mai puțin dezvoltate și regiunile periferice pot avea nevoie de o nouă paradigmă de dezvoltare. Acest lucru ar trebui să țină seama de oportunitățile emergente, de legăturile internaționale, de distribuția teritorială a nevoilor și dotărilor specifice, precum și de furnizarea de bunuri publice, cum ar fi resursele strategice, biodiversitatea, sursele regenerabile de energie și facilitățile;
- **integrarea inovării în toate regiunile.** Abordarea deficiențelor în difuzarea și adoptarea de noi idei și tehnologii și încurajarea inovării pe scară largă vor asigura faptul că toate regiunile pot valorifica avantajele unei economii cu grad ridicat de cunoștințe;

⁸ Inclusiv obiectivul ca, în fiecare an, cel puțin 60 % dintre adulți să urmeze cursuri de formare. <https://www.2021portugal.eu/media/icfksbgy/porto-social-commitment.pdf>.

- **consolidarea cooperării transfrontaliere și interregionale.** Pandemia a scos în evidență dificultățile trecerii frontierei naționale pentru muncă, educație, asistență medicală și alte servicii. Performanțele transportului rutier și feroviar sunt mai scăzute în regiunile de frontieră. Abordarea acestor aspecte necesită o mai bună guvernanta a zonelor funcționale de frontieră, o mai bună coordonare a serviciilor, a infrastructurii și a investițiilor, precum și un schimb de experiență sprijinit de cercetarea paneuropeană;
- **consolidarea legăturilor dintre zonele urbane și cele rurale și rolul orașelor mai mici în sprijinirea zonelor rurale.** Orașele mai mari și regiunile lor metropolitane cel mai adesea stimulează dezvoltarea economică. Unele orașe mai mici și unele sate oferă acces la o gamă largă de servicii publice și private. Având rol de centre regionale, ele oferă un punct de ancorare pentru întreaga regiune. Consolidarea rolului acestora ar putea stimula dezvoltarea economică și îmbunătăți calitatea vieții. Deși zonele urbane se confruntă cu provocări specifice, consolidarea în continuare a legăturilor din cadrul zonelor funcționale ar putea aduce beneficii atât rezidenților din mediul urban, cât și celor din mediul rural. Viziunea pe termen lung pentru zonele rurale⁹ oferă un cadru pentru abordarea provocărilor cu care se confruntă zonele rurale;
- **abordarea nevoilor acelor locuri care au rămas în urmă.** Unele regiuni se confruntă cu moștenirea schimbărilor structurale care au redus sursele tradiționale de ocupare a forței de muncă, conducând la o neconcordanță de competențe și la degradarea mediului, creând capcane de dezvoltare. Astfel de zone se află adesea în țări sau regiuni cu venituri medii. Acestea au nevoie de politici specifice de integrare a comunităților respective în economia regională și națională mai amplă, în conformitate cu principiile Pilonului european al drepturilor sociale.

Dezvoltarea instrumentelor pentru realizarea coeziunii în perspectiva anului 2050 prin:

- **creșterea eficacității politicilor localizate.** Necesitatea de a completa politicile structurale la nivel național cu politici localizate este din ce în ce mai recunoscută. Specializarea inteligentă arată cum trebuie valorificate atuurile locale pentru a consolida competitivitatea și ecosistemul de inovare. Planurile teritoriale pentru o tranziție justă specifice la nivel local direcționează sprijinul european către întreprinderile, lucrătorii și comunitățile cele mai afectate de schimbările structurale generate de schimbările climatice. Această abordare ar trebui consolidată pentru alte obiective-cheie de politică din cadrul politicii de coeziune, în special pentru tranziția verde și cea digitală. În plus, ar trebui să se valorifice pe deplin abordarea dezvoltării teritoriale integrate și obiectivul specific de politici „Apropierea Europei de cetățeni”;

⁹ COM(2021) 345 final din 30.6.2021.

- **simplificarea în continuare a implementării politicii de coeziune pentru beneficiari.** Pe baza simplificărilor și a flexibilității deja introduse în perioada de programare 2021-2027, atât în cadrul politicii de coeziune, cât și al altor fonduri de investiții relevante, se vor explora îmbunătățirile suplimentare de care se bucură beneficiarii pentru implementarea politicii. În același timp, ar trebui consolidate principiile cheie ale unei implementări localizate și participative, cum ar fi guvernanta pe mai multe niveluri și principiul parteneriatului;
- **consolidarea rolului politicii de coeziune în deblocarea investițiilor publice și private în tranziția verde, digitală și demografică.** Politica de coeziune poate juca un rol mai important în încurajarea investițiilor la nivel regional, urban și local, mobilizând resursele din sectorul privat și sprijinind adaptările instituționale necesare. Aceasta înseamnă asigurarea faptului că actorii publici și privați de la nivelul corespunzător dispun de capacitatea necesară pentru a susține astfel de investiții prin venituri fiscale, taxe de utilizare, impozite și alte surse de venit pe termen lung. Aceste eforturi ar trebui corelate cu sprijinul din partea Comisiei în vederea consolidării condițiilor-cadru pentru finanțarea sustenabilă;
- **consolidarea investițiilor în oameni pe tot parcursul vieții lor.** Pentru ca Europa să fie competitivă și coerentă în viitor, va fi nevoie să se investească mai mult și mai eficient în educația și formarea cetățenilor, inclusiv în competențele, creativitatea și potențialul acestora de a înființa întreprinderi și de a inova. Acest lucru va fi esențial pentru a realiza cu succes tranziția tehnologică, tranziția verde și tranziția digitală în viitor. Pentru a-și consolida coeziunea socială și pentru a răspunde nevoilor grupurilor rămase în urmă, Europa trebuie să investească în măsuri specifice de activare și incluziune socială, continuând, în același timp, să sprijine reformele politicilor care vizează o dezvoltare favorabilă incluziunii;
- **consolidarea complementarităților în cadrul altor politici ale UE.** Abordarea actuală a sinergiilor în cadrul bugetului UE, care se concentrează pe factori de producție și fluxuri financiare, trebuie să se concentreze mai mult pe complementarități politice reale. Trebuie să se acorde o atenție regională specifică noilor domenii de politică, cum ar fi interdependențele strategice, politica socială privind schimbările climatice, Alianțele industriale europene, în care politica de coeziune ar putea fi deosebit de relevantă. Evaluările impactului teritorial și analizele din perspectiva mediului rural ar trebui consolidate astfel încât să se țină seama mai mult de nevoile și particularitățile diferitelor teritorii ale UE. Principiul de a „nu aduce prejudicii coeziunii”, conform căruia nicio acțiune nu ar trebui să împiedice procesul de convergență sau să contribuie la disparitățile regionale, ar trebui să fie dezvoltat în continuare și integrat în procesul de elaborare a politicilor;
- Mecanismul de redresare și reziliență al UE va furniza statelor membre până la 724 de miliarde EUR. Un procent de 37 % din aceste fonduri va sprijini acțiunile climatice, iar 20 % tranziția digitală. Asigurarea faptului că aceste resurse **contribuie la asigurarea coeziunii** într-un mod coordonat va fi o provocare majoră.

În cadrul Forumului privind coeziunea din 2022 va avea loc o dezbatere în rândul părților interesate cu privire la lecțiile care trebuie învățate din criza recentă și se va lansa o reflecție asupra viitoarelor provocări pentru politica de coeziune, care să garanteze că niciun teritoriu nu va fi lăsat în urmă.